

לזכר נעדרים

אפרים אביגדור ספיזור ז"ל

פרופ' ספיזור ז"ל, שנפטר ביוני 1965 בגיל שישים ושלוש, היה אחד מיחידיה הסגולה בדורנו שעלה בידם לחבוק תחומים נרחבים של מדעי המזרח הקדום. לא זו בלבד שרכש לעצמו מוניטין בינלאומי בחלק מהם, אלא הוא אף זכה — הודות לגישתו הרחבה ולמשמעות התרבותית הכללית ששיווה לכל מחקריו כמעט — להיות בין המזרחנים המעטים שהטביעו את חותמם על מדעי־הרוח גם מעבר לתחום עיסוקם. מעידים על כך המקום המכובד שתפס בקרב "החברה הפילוסופית" ו"החברה הלינגוויסטית" של ארצות־הברית והעובדה שייצג את תחום המזרח הקדום במוסדות, מפעלים ובטאונים בעלי אופי מדעי כללי.

ספיזור נמנה עם טיפוס החוקר היהודי שספג את חינוכו היסודי באירופה המזרחית (הוא נולד בגאליציה בשנת 1902), אך את השכלתו האקדמית קנה בארצות־הברית (באוניברסיטת פנסילבניה ודרופסי קולג' בפילאדלפיה).

בשביל קוראי "ידיעות" מעניינת במיוחד פעולתו של ספיזור כארכיאולוג, פעולה שהיום אולי זכורה פחות משאר עיסוקיו. בשנות השלושים עמד בראש משלחות ארכיאולוגיות בצפון עיראק מטעם בתי־הספר האמריקאניים לחקר המזרח ואוניברסיטת פנסילבניה וחשף, בין השאר, את התל החשוב טפה־גאורה (בשנת 1935 פרסם דיווח־שבון על מקום זה). זמן־מה ניהל את סניף בתי־הספר האמריקאניים לחקר המזרח בבגדאד, ועד יום מותו היה אחד מסגני הנשיא של המוסד כולו (האחר הוא ו. פ. אולברייט).

עיקר תרומתו של ספיזור למדע הוא בתחום האשורולוגיה, במובן הרחב של מושג זה — הוא היה אחד החוקרים והפרשנים המעולים ביותר של תרבות מיסופוטאמיה לשלביה ולאזוריה השונים. עדים לכך הם ספרו הראשון "מקורותיה של מיסופוטאמיה" (1930) *(Mesopotamian Origins)* וחיבוריו האחרונים על הלשון האכדית, על עמי מיסופוטאמיה (השמיים, החורים והחיתים, האמורים והכנענים) ועל הציוויליזציה של מיסופוטאמיה, חיבורים המכונסים בכרך הראשון של "ההיסטוריה העולמית של עם ישראל" (1964) *(The World History of the Jewish People)*, שערך אותו ספיזור. ספיזור ניהן בחוש בלשני נדיר (שבלט גם בידיעתו העמוקה של הלשון האנגלית), דבר שסייע בידו לסלול דרכים חדשות בהסברת כמה וכמה תופעות לשוניות באכדית ובעברית, כגון משמעות הבניינים התפעל ושפעל. הוא היה אחד החוקרים הספורים שהיו להם הכלים הנאותים לעסוק בבלשנות השמית המשווה. אולי שתי הזכויות הגדולות ביותר העומדות לו בתחום מיסופוטאמיה הן עבודותיו החלוציות בחקר תעודות נוזי וגאולת הלשון החורית (מבוא לחורית, 1941).

בשנים האחרונות לחייו שב ספיזור ביתר שאת לאהבתו הראשונה — המקרא והלשון